

คุณ เติงใจ นงนุช และคุณ สัน มีเมื่อน (ซ้าย)

ปลุกใจคนให้รักป่า พาชุมชนเป็นหนึ่งเดียว

โครงการพาน้องเรียนรู้ชุมชน
เพื่อสร้างกลุ่มเยาวชนอนุรักษ์
พิทักษ์ป่าต้นน้ำเขายอดแดง

กลุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยศิลปากร เคยเข้ามาทำงานวิจัยที่ป่าเขาอดแดง บ้านหนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จึงสังเกตเห็นความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าชุมชนแห่งนี้ จากร่องรอยของสัตว์ป่า ต้นไม้ขนาดใหญ่ และถ้ำหินงอกหินย้อย จึงต้องการให้คนในชุมชนทุกเพศทุกวัยตระหนักถึงคุณค่า และช่วยกันรักษาป่าเขาอดแดงให้คงความอุดมสมบูรณ์ ผ่านการทำโครงการพาน้องเรียนรู้ชุมชนเพื่อสร้างกลุ่มเยาวชนอนุรักษ์พิทักษ์ป่าต้นน้ำเขาอดแดง

กระบวนการทำงาน

เก็บข้อมูลบริบทชุมชน เพื่อทำฐานข้อมูลให้ชาวบ้านตระหนักถึงคุณค่าชุมชน

คุณค่าที่เกิดขึ้น

ต่อเยาวชน

รู้จักเชื่อมโยงความรู้จากห้องเรียนสู่ชุมชน
รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น มีเหตุผล มีหลักการ
แก้ปัญหาเฉพาะหน้า การวางแผน ที่สำคัญ
คือได้เรียนรู้การทำโครงการเพื่อช่วยเหลือ
ชุมชนที่ต้องรู้ลึกถึงแก่นของปัญหาเพื่อจะ
ช่วยคลี่คลายปัญหาหรือช่วยพัฒนาได้ถูกทาง

ต่อชุมชน

เด็กและคนในชุมชนได้เรียนรู้
เรื่องราวของชุมชนตนเองมากขึ้น
เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้พูดคุย
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ส่งผลให้
ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนดีขึ้น
และเกิดสำนึกรักหวงแหน
ป่าเขาอดแดง

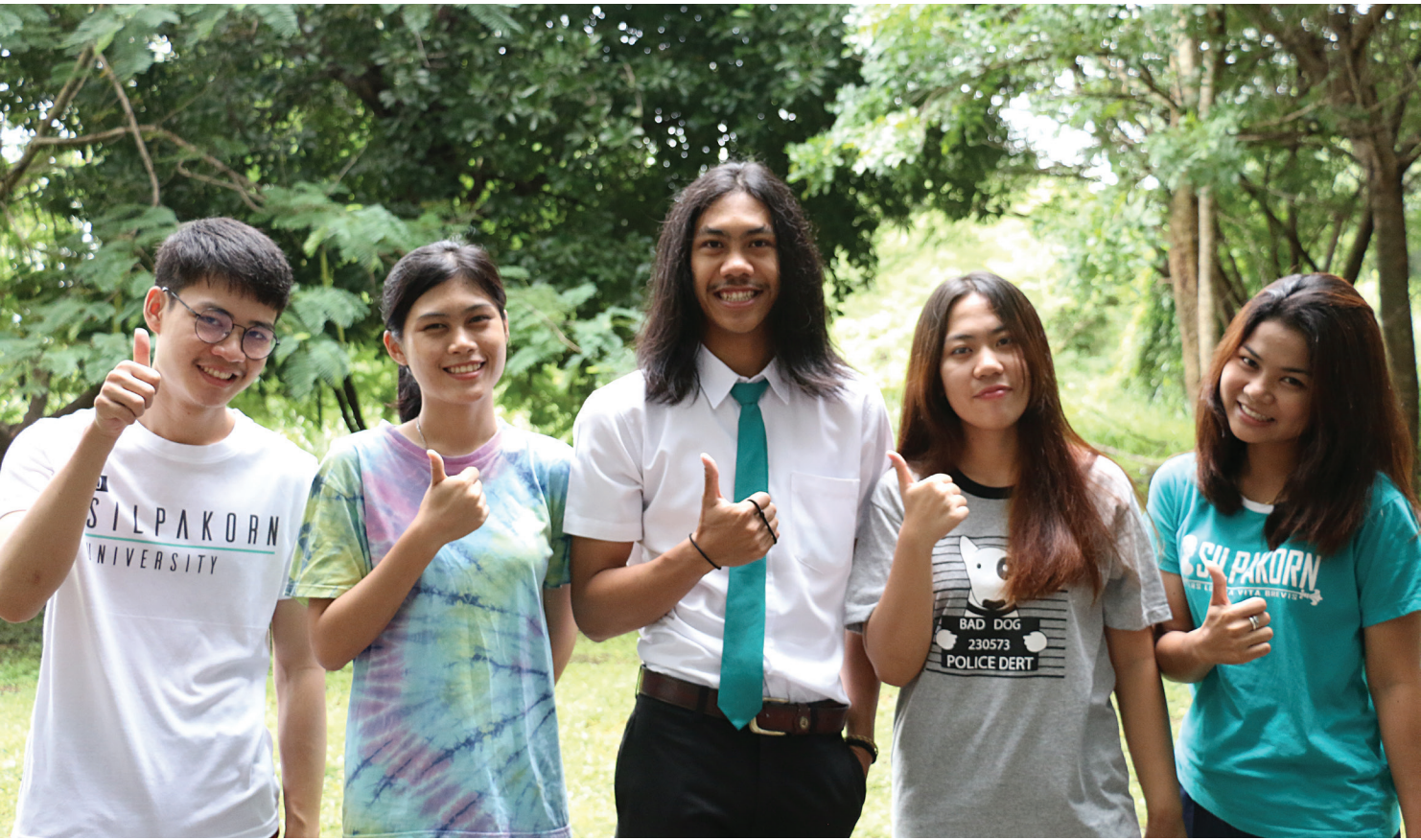
ต่อมหาวิทยาลัย

ได้นักศึกษาที่มีคุณลักษณะ
ที่พึงประสงค์ของสังคม

จัดค่ายพาเด็กและเยาวชนในชุมชนเรียนรู้ผืนป่าเขาอดแดง
เพื่อให้เด็กเกิดความรักและผูกพันกับผืนป่า

จัดทำวิดีโอกราฟิกและหนังสือเล่มเล็ก
วางตามสถานที่สำคัญของชุมชน
ให้คนจำนวนมากได้เรียนรู้สิ่งดีๆ ในชุมชน

เด็กและคนในชุมชนต่างได้เรียนรู้เรื่องราวในชุมชนของตนมากขึ้น ชาวบ้านที่ปกติไม่ค่อยมีเวลาพบปะกัน เพราะทำงานหาเช้ากินค่ำ ก็ได้มีโอกาสพูดคุยกัน จนเห็นความสุข洋溢ออกมาจากแววตา... ขณะที่ทีมงานเองก็มีความสุขที่กิจกรรมที่คิดและลงมือทำมีส่วนช่วยกระชับความสัมพันธ์ภายในชุมชน พร้อมๆ กับได้เรียนรู้ว่า การทำโครงการเพื่อช่วยเหลือชุมชน จำเป็นต้องเรียนรู้อย่างลงลึกถึงราก จึงจะสามารถคลี่คลายปัญหาหรือพัฒนาได้ถูกทิศถูกทาง

“**ชายอดแดง**” ป่าชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านหนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พื้นที่ที่เป็นชนวนความขัดแย้งระหว่างชาวบ้าน อันเนื่องจากการเข้ามาขอทำสัมปทานเหมืองแร่หินปูนของบริษัทแห่งหนึ่ง ทำให้ชาวบ้านแตกออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่เห็นดีกับการสร้างเหมือง และกลุ่มที่ไม่ต้องการให้มีเหมืองเกิดขึ้น แต่กระนั้นป่าชายอดแดงก็ยังคงความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติไว้ เห็นได้จากต้นไม้ขนาด 3 คนโอบจำนวนหลายต้น และสัตว์ป่า เช่น เลียงผา เก้ง ค่าง กระรอก ที่อาศัยอยู่ในป่าแห่งนี้ นอกจากนี้ที่นี่ยังเป็นซูเปอร์มาเก็ตเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ช่วยสร้างรายได้ให้ชาวบ้านในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงด้วยการเก็บของป่าขาย

เมื่อเห็นปัญหา นักศึกษากลุ่มหนึ่งจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี ที่มีหัวใจรักธรรมชาติ และเคยเข้ามาทำกิจกรรมที่ เขายอดแดง จึงคิดว่า พวกเขาต้องลุกขึ้นมาทำอะไรสักอย่าง เพื่อให้ป่าผืนนี้คงความ อุดมสมบูรณ์และเป็นที่พักพิงแก่ผู้คนในชุมชนต่อไป

“ตอนนั้นในใจของแต่ละคน รู้สึกต่อต้าน และตั้งคำถามอย่างหนักหน่วงว่า ทำไปทำไมให้ทำ แต่เมื่อลองรับฟังวิธีการทำงานของโครงการพลังเด็กและเยาวชนฯ จนครบถ้วน ทีมงานก็เลือกเปิดใจ ด้วยคิดว่าอาจได้รับประสบการณ์ดีๆ ที่แตกต่างจากการทำงานแบบเดิม เพราะประเมินแล้วว่ากระบวนการทำงาน ที่ค่อยๆ เข้าไปเรียนรู้เรื่องราวในชุมชน เข้าไปสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้าน จะช่วยลดแรงปะทะจากเหตุความขัดแย้งที่มีอยู่ในพื้นที่ลงได้ และแอบหวังว่า การทำกิจกรรมกับเด็กเยาวชนอาจจะเป็นหนึ่งหนทางที่ช่วยบรรเทาปัญหา ดังกล่าวลงได้”

ปลูกสำนึกรักหวงแหนป่า

น้ำ-เอกชัย อิมประเสริฐ พี่ใหญ่ของทีมเล่าถึงจุดเริ่มต้นการรวมตัวของทีม ที่มีเขา และรุ่นน้องอีก 4 คน ได้แก่ เจน-วลีวรรณ ขำสุวรรณ นึก-ปิยธิดา จิตรถนอม นิเว-วรรณัย เจริญศรี และ มะขาม-พัฒนชาติ มหาอริยทวีสิน ว่า แต่ละคนเป็นนักศึกษาที่ชอบทำ กิจกรรมเป็นทุนเดิม โดยเฉพาะกิจกรรมรูปแบบค่ายอาสา เมื่อโครงการพลังเด็กและ เยาวชนเพื่อการเรียนรู้ภูมิสังคมภาคตะวันตกเปิดพื้นที่ให้ พวกเขาจึงรีบคว้าโอกาสไว้ ด้วยหวังว่าจะได้ทำค่ายอย่างที่ใจรักในพื้นที่ที่ตั้งใจ ณ เขายอดแดง หมู่บ้านหนองพลับ

น้ำ เล่าต่อถึงเหตุผลที่เลือกสถานที่ดังกล่าวว่า เขาเคยทำวิจัยเรื่องการจัดการทรัพยากร ร่วมกับรุ่นพี่ที่เรียนจบไปแล้ว จึงอยากสานต่องานรักษาป่า ประกอบกับรู้จักกับ ป้าหนู- วิไลลักษณ์ ปือเซ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ทำให้คิดว่าน่าจะสะดวกในการติดต่อประสานงาน

ด้วยทีมงานทุกคนเคยผ่านค่ายของชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาก่อน เมื่อเริ่มต้นพูดคุยกันถึงกิจกรรมที่อยากทำ ทุกเสียงตอบทางเดียวกันว่า อยากทำ ค่ายอนุรักษ์ธรรมชาติให้เด็กและเยาวชนได้มาเรียนรู้ป่าเขายอดแดง เพื่อปลูกจิตสำนึก ให้เห็นคุณค่าและหวงแหนผืนป่าบ้านเกิด

และเพื่อให้ทีมงานทุกคนรู้ข้อมูลรอบด้าน ก่อนเริ่มโครงการ ทีมงานพากันลงพื้นที่เพื่อ คุบบริบทของชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติบริเวณเขายอดแดง พบว่า ค่อนข้างสมบูรณ์ เห็นได้จากร่องรอยของเสียงผา มูลของสัตว์ป่า และถ้ำเล็กๆ ที่มีเป็นหินงอกหินย้อย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาประมวลหาข้อสรุปกิจกรรมที่จะทำ จนได้ออกมาในรูปแบบค่าย 5 วัน ขวนเด็ก ๆ มาเดินสำรวจป่า เรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

“ถึงแม้ว่าผู้ใหญ่จะรักป่า ดูแลป่ามากแค่ไหน แต่ถ้ารุ่นลูกรุ่นหลานไม่สืบทอดต่อ สูดหายใจหายใจไปอยู่ดี โครงการนี้เลยโฟกัสไปที่ตัวเด็ก เพราะเขาจะมาเป็นคนดูแล ป่าในอนาคต และหากเขามีลูกมีหลาน จะได้ส่งต่อความรู้ต่อไปได้” น้ำ บอกแนวความคิด การทำโครงการ

หลังจากวางเป้าหมายเรียบร้อยแล้ว และเตรียมดำเนินการตามแผน ความพลิกผันก็บังเกิด เมื่อพี่เลี้ยงโครงการพลังเด็กและเยาวชนฯ บอกว่า พวกเขาทำตามที่แผนวางไว้ไม่ได้!

“พี่เลี้ยงโครงการแนะนำให้เราเปลี่ยนเป้าหมาย เปลี่ยนวัตถุประสงค์ เนื่องจากการทำงาน ค่ายเป็นกิจกรรมระยะสั้น ไม่สามารถเห็นผลชัดเจนได้ในระยะเวลานั้น ๆ เพราะการสร้าง จิตสำนึกต้องทำอย่างต่อเนื่อง แม้ช่วงแรกสำนึกอาจเกิดขึ้น แต่ถ้าไม่ได้ติดตามดู จะรู้ได้ อย่างไรว่าสำนึกนั้นยังอยู่ พวกเราที่เป็นเด็กค่ายมาก่อนก็พูดให้พี่เขาฟังว่า เป็นเรื่องธรรมดา ที่ค่ายอาจจะไม่สามารถสร้างจิตสำนึกให้คงอยู่ตลอดไปได้ เพราะมันยากมาก และไม่มีทาง ทำได้ในเวลานั้น ๆ” น้ำ ถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เคยถกเถียงความคิดเห็นระหว่างพวกเขา กับ พี่เลี้ยง

ด้านมะขามเสริมว่า ตอนนั้นในใจของแต่ละคน รู้สึกต่อต้าน และตั้งคำถามอย่าง หนักหน่วงว่า ทำไมไม่ให้ทำ แต่เมื่อลองรับฟังวิธีทำงานของโครงการพลังเด็กและ เยาวชนฯ จนครบถ้วน ทีมงานก็เลือกเปิดใจ ด้วยคิดว่าอาจได้รับประสบการณ์ดีๆ ที่ แตกต่างจากการทำงานแบบเดิม เพราะประเมินแล้วว่ากระบวนการทำงานที่ค่อยๆ เข้าไปเรียนรู้เรื่องราวในชุมชน เข้าไปสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้าน จะช่วยลดแรง ปะทะจากเหตุความขัดแย้งที่มีอยู่ในพื้นที่ลงได้ และแอบหวังว่าการทำกิจกรรมกับเด็ก เยาวชนอาจจะเป็นหนึ่งในหนทางที่ช่วยบรรเทาปัญหาดังกล่าวลงได้

“ข้อมูลที่ทีมงานได้มาทั้งหมด พวกเขาวางแผนว่าจะส่งคืนสู่ชุมชน โดยจะพยายามนัดหมายชาวบ้านให้ครบทั้งหมู่บ้านมาจับฟัง เพื่อสร้างความรู้ ความภาคภูมิใจ และตระหนักถึงพลังสามัคคีของผู้คนที่สามารถรวมตัวกันจนเกิดเป็นบ้านหนองพลับเช่นทุกวันนี้”

เมื่อเปิดใจเรียนรู้... จึงได้รู้

หลังจากเปลี่ยนแผนระยะสั้นมาเป็นแผนระยะยาว ทีมงานได้เรียนรู้วิธีการทำงานอันแปลกใหม่ นั่นคือ **ไทม์ไลน์** สำหรับใช้ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ที่ต้องลงพื้นที่ไปพูดคุย สอบถามเรื่องราวของหมู่บ้านกับชาวบ้านในชุมชน

“พอวางแผนกันว่าจะทำไทม์ไลน์ เราไปลงพื้นที่ครั้งแรกเพื่อตามหาผู้เฒ่าผู้แก่ที่รู้จักชุมชนเป็นอย่างดี พร้อมทั้งเก็บข้อมูลของชุมชนทำไทม์ไลน์อย่างคร่าว ๆ เพื่อให้มีแนวทางสำหรับเตรียมตัวไปทำไทม์ไลน์อย่างละเอียดอีกครั้ง” น้ำ เล่าและบอกต่อว่า จากนั้นพี่อาร์ต-

สุทธิลักษณ์ โตกทอง พี่เลี้ยงโครงการพลังเด็กและเยาวชนฯ ได้พาพวกเขาไปเรียนรู้การทำไทม์ไลน์ที่ชุมชนเขากระปูก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ทำให้ทีมงานเข้าใจถ่องแท้ว่า การทำไทม์ไลน์ไม่ได้มีเฉพาะเรื่องประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังมีเรื่องประเพณี วิถีชีวิต ปัญหา ความยากลำบาก ที่กว่าจะก่อร่างสร้างตัวมาเป็นชุมชนเช่นทุกวันนี้ แต่ละชุมชนต้องผ่านปัญหาอุปสรรคอย่างไร

หลังเรียนรู้กระบวนการทำไทม์ไลน์จนรู้แจ้ง ทีมงานกลับไปลงพื้นที่ที่ชุมชนเขากระปูกอีกครั้ง เพื่อทำไทม์ไลน์ฉบับสมบูรณ์ โดยครั้งนี้วางแผนชวนคนในพื้นที่หลายวัยมาพร้อมกัน ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ เพราะต้องการให้เด็กๆ ได้รู้จักกับบ้านเกิดของตัวเองผ่านคำบอกเล่าของผู้ใหญ่ในชุมชน เนื่องจากยามปกติผู้ใหญ่อาจไม่มีเวลาเล่าให้ลูกหลานฟัง และยังเป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่กับผู้ใหญ่ไปในตัว

ส่วนการนัดหมายคนในชุมชน ทีมงานขอความช่วยเหลือจากป่าหนุ และ พี่เอียง-ไพฑูล รวยฟิลมย์ แกนนำชุมชน เพราะดูน่าเชื่อถือและสร้างความมั่นใจ

แก่ชาวบ้านมากกว่าทีมงานที่เป็นคนนอก ทำให้เมื่อถึงวันนัดหมายมีคนในหมู่บ้านเข้าร่วมมากถึง 30 คน

ทีมงานแบ่งบทบาทหน้าที่เป็นฝ่ายถามและฝ่ายจดตามความถนัดของตัวเอง ใช้ชุดคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้า เห็นเรื่องใดน่าสนใจก็ถามแตกประเด็นออกไปเรื่อยๆ ซึ่งชาวบ้านให้ความร่วมมือดีมาก ช่วยกันคิด ช่วยกันตอบ จนทีมงานจดกันมือเป็นระวิง ต้องปล่อยเลยตามเลยให้วงใหญ่แตกเป็นวงย่อยอีก 2-3 วง ด้วยไม่อยากจะบรรยายภาคความครึกครื้นของวงสนทนา ทีมงานพยายามจดคำหลักของประเด็นนั้นไว้ เมื่อนำมาลงไทม์ไลน์ก็ทวนความถูกต้องของเหตุการณ์ในแต่ละปีอีกครั้ง จนได้ไทม์ไลน์ในช่วงเวลา 20 ปีจากอดีตถึงปัจจุบันของหมู่บ้านหนองพลับ

นอกจากผลสำเร็จของแผนที่ไทม์ไลน์ที่เป็นชิ้นเป็นอันแล้ว ยังเกิดผลสำเร็จกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน ทั้งเด็กและคนในชุมชนบางคนที่เข้ามาอยู่ชุมชนไม่นานต่างได้เรียนรู้เรื่องราวในชุมชนของตนมากขึ้น ชาวบ้านที่ปกติไม่ค่อยมีเวลาพบปะกัน เพราะต้องทำงานหาเช้ากินค่ำ ก็ได้มีโอกาสมาพูดคุยกัน

จนทีมงานเห็นความสุขที่ฉายชัดออกมาจากแววตา และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของชาวบ้าน

ขณะที่ตัวทีมงานเองก็มีความสุขที่กิจกรรมของพวกเขามีส่วนร่วมช่วยกระชับความสัมพันธ์ภายในชุมชนพร้อมๆ กับได้เรียนรู้ว่า การทำโครงการเพื่อช่วยเหลือชุมชน จำเป็นต้องเรียนรู้อย่างลงลึกถึงราก จึงจะสามารถคลี่คลายปัญหาหรือพัฒนาได้ถูกทิศทาง

สำหรับข้อมูลที่ทีมงานได้มาทั้งหมด พวกเขาวางแผนว่าจะส่งคืนสู่ชุมชน โดยจะพยายามนัดหมายชาวบ้านให้ครบทั้งหมู่บ้านมารับฟัง เพื่อสร้างความรู้ความภาคภูมิใจ และตระหนักถึงพลังสามัคคีของผู้คนที่สามารถรวมตัวกันจนเกิดเป็นบ้านหนองพลับเช่นทุกวันนี้

เพราะรู้จักจึง “รักษ์ป่า”

กิจกรรมต่อมาเป็นกิจกรรมที่ปรับมาจากความตั้งใจแรกสุดของทีมงาน คือ การพาเด็กและเยาวชนในชุมชนไปเรียนรู้พื้นที่ป่าเขายอดแดง ทีมงานเล่าถึงเหตุผลของ

“อยากให้น้องได้รู้ว่าผืนป่าบ้านเขามีสันไม้ใหญ่ มีสัตว์อาศัยอยู่จริง จะได้ภูมิใจและเกิดความรู้สึกอยากรักษาป่าของเขาคงอดสมบูรณ์ต่อไป แล้วถ้าผู้ใหญ่เห็นว่า เด็กยังรู้จักรักและหวงแหนป่า ก็น่าจะตระหนักว่า ควรเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดูแลรักษาป่าให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน”

การพาเด็ก ๆ ไปเดินป่าว่า “อยากให้น้องได้รู้ว่าผืนป่าบ้านเขามีสันไม้ใหญ่ มีสัตว์อาศัยอยู่จริง จะได้ภูมิใจและเกิดความรู้สึกอยากดูแลรักษาป่าของเขาให้

อดสมบูรณ์ต่อไป แล้วถ้าผู้ใหญ่เห็นว่า เด็กยังรู้จักรักและหวงแหนป่า ก็น่าจะตระหนักว่า ควรเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดูแลรักษาป่าให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน”

ก่อนเริ่มกิจกรรม ทีมงานขึ้นไปสำรวจเส้นทางเดินหลายครั้ง เพื่อตรวจสอบความปลอดภัย และค้นหาพื้นที่ที่ใช้เป็นฐานการเรียนรู้ รวมถึงบริเวณที่สามารถทำกิจกรรมระหว่างทาง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เห็นและได้สัมผัสของจริง เช่น พันธุ์พืช ร่องรอยสัตว์ ถ้าหินงอกหินย้อย เป็นต้น

เมื่อเส้นทางพร้อม ทีมงานประสานให้พี่เลี้ยงชวนเด็ก ๆ อายุ 12 ปีขึ้นไปเข้าร่วม มีน้องสนใจเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 16 คน จากนั้นจึงวางแผนกำหนดการเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงเช้าทำกิจกรรมสื่อความหมาย เพื่อสร้างความเข้าใจเบื้องต้นว่า การเดินป่าครั้งนี้น้องจะต้องเปิดหูเปิดตาให้รู้ว่าป่ามีประโยชน์กับชีวิตคนมากเพียงไร ถึงช่วงบ่ายจึงค่อยเดินขึ้นเขาไปเรียนรู้ โดยติดต่อให้ป่าหนุและผู้รู้จัก 3-4 คนในชุมชนร่วมเป็นวิทยากรช่วยเติมความรู้ส่วนที่ทีมงานตกหล่น พร้อมสร้างความมั่นใจแก่ผู้ปกครองของน้องที่มาร่วมกิจกรรม และชวนเพื่อนในมหาวิทยาลัยอีก 5 คนมาช่วยดูแลน้อง ๆ ทั่วถึง

ทุกขั้นตอนการทำงานของทีมงานแสดงให้เห็นว่าพวกเขาทำงานเป็นระบบ และวางแผนการทำงานค่อนข้างรัดกุม พยายามอุดช่องโหว่ของเหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นได้ ทว่าเมื่อถึงวันที่ทำกิจกรรมจริง ทีมงานก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงปัญหาเฉพาะหน้าได้

“วันที่ทำกิจกรรม น้อง ๆ มาช้ากว่าเวลานัดหมาย 1 ชั่วโมงกว่า เราปรึกษากันว่าต้องตัดกิจกรรมช่วงเช้าออกไม่อย่างนั้นอาจไม่ทันเวลา ประกอบกับวันนั้นอากาศร้อนมาก ถ้าเดินขึ้นเขาช้า จะร้อนเกินไป ทำให้น้องอาจไม่ยอมเรียนรู้หรือไม่สบายได้ แล้วก็จริงดังคาด พอเดินไปได้ระยะหนึ่ง มีน้องเป็นลม ไปต่อไม่ไหว จึงตัดสินใจให้พี่ทีมงานพาน้องลงมาส่งด้านล่าง ดึกว่าตันทุรงให้น้องเดินต่อ จะยิ่งแย่กับสภาพอากาศในป่าที่ไม่คุ้นชิน”

น้ำ เล่าสภาพการเดินป่า

ปัญหาดังกล่าวเป็นบทเรียนสำคัญให้ทีมงานรู้ว่าการทำงานย่อมมีเหตุปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุม การวางแผนอย่างรัดกุมแม้จะช่วยป้องกันได้ส่วนหนึ่ง แต่หากเกิดเหตุการณ์เฉพาะหน้าที่คาดไม่ถึง สิ่งที่ดีที่สุดที่ช่วยให้เหตุการณ์นั้นผ่านไปได้อย่างดี คือการตัดสินใจที่เด็ดขาด และการทำงานเป็นทีมที่ช่วยเหลือกันเต็มที่

สำหรับผลสำเร็จของการเดินป่าครั้งนี้ ทีมงานบอกว่า แม้น้องจะชุกชนบ้างตามประสา แต่ก็คอยจดความรู้ใส่สมุดตามที่ได้รับมอบหมาย สามารถจดจำเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเกี่ยวกับป่าที่ได้รับฟัง และสิ่งที่ทำให้ทีมงานปลื้มใจที่สุดคือ เสียงสะท้อนของน้องในช่วงสรุปกิจกรรมที่บอกว่า อยากรักษาป่าให้อยู่ต่อไปนาน ๆ จากเมื่อก่อนที่ไม่เคยแม้แต่จะสนใจว่าป่าจะเป็นอย่างไร

หลังเสร็จกิจกรรม ทีมงานกลับมาถอดบทเรียนภาพรวมการทำงาน เพื่อทบทวนปัญหา และประเมินความสำเร็จ โดยทุกคนพูดตรงกันว่า แม้การทำงานจะสะดุด แต่พวกเขาก็พอใจที่สามารถจุดประกายไฟในหัวใจของเด็ก ๆ ผู้เป็นอนาคตของชุมชนให้เริ่มรักป่าขึ้นมา

“เมื่อก่อนเป็นคนที่ยากทำอะไรก็ทำ มั่นใจในความคิดของตัวเอง ไม่ฟังใคร พอมาทำโครงการนี้ เริ่มรู้จักรับฟังคนอื่น มีเหตุผลมากขึ้น การได้ทำงานกับคนอื่นบ่อยๆ เจอคนเยอะๆ ทำให้รู้ตัวว่าเราไม่ได้เก่งที่สุด ต้องรับฟังคนอื่นบ้าง เพราะแต่ละคนก็ต่างมีความรู้ ทักษะพื้นฐาน ประสบการณ์แตกต่างกัน”

เรื่องภายในที่ได้ค้นพบ...

เมื่อโครงการเดินทางมาถึงปลายทาง ทีมงานแต่ละคนต่างค้นพบความเปลี่ยนแปลงในตัวเองไม่น้อย บทเรียนใหม่ที่ได้รับหลายบทสามารถนำมาปรับใช้กับชีวิตของตัวเองได้

น้ำบอกว่า ด้วยกระบวนการทำโครงการที่มีระยะเวลาหลายเดือน จึงต้องวางแผนทำกิจกรรมหลายครั้งและเมื่อทำเสร็จแต่ละครั้ง ต้องกลับมาถอดบทเรียนการทำงานของตัวเองว่า มีข้อบกพร่องตรงไหน แล้วนำจุดนั้นมาหาวิธีแก้ไขให้ดีขึ้น เพื่อนำไปใช้ในครั้งต่อไป ส่วนการทำค่ายมีเวลาวางแผนแค่รอบเดียว ทำแล้วจบไป เขาจึงคิดว่าจะลองหยิบกระบวนการทำงานของโครงการไปปรับใช้กับการทำกิจกรรมค่าย โดยอาจวิเคราะห์ปัญหาของการทำค่ายเพื่อนำไปใช้กับค่ายต่อไป

ส่วนความเปลี่ยนแปลงภายในตัวเองของแต่ละคน น้ำที่เป็นทั้งพี่และหัวหน้าทีม บอกว่า ได้เรียนรู้ *“ความเป็นผู้นำ”* ที่ต้องรู้จักเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น เพราะการจะทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายต้องฟังพากำลังกายและกำลังสมองของทุกคนในทีม ไม่ใช่เพียงใครคนใดคนหนึ่ง

“ถึงผมจะเป็นพี่ที่โตที่สุดในทีม แต่เวลาทำงานถือว่าทุกคนเท่าเทียมกัน ไม่สั่งหรือคิดแทนว่าใครต้องทำอะไร ทุกคนสามารถช่วยกันออกความคิดเห็นได้ว่า ตัวเองอยากทำอะไร กิจกรรมควรทำอะไร ผมว่าการคอยสนับสนุนซึ่งกันและกันคือสิ่งที่ทำให้งานออกมาดีที่สุด”

ด้านนิวบอกว่า ตัวเขานำกระบวนการทำงานโครงการมาปรับใช้กับตัวเอง ทำให้รู้จักคิดวิเคราะห์ และจัดการชีวิตประจำวันอย่างมีขั้นตอน เข้าใจการลำดับความสำคัญมากขึ้น

ฟากมะขาม เล่าว่า เธอเข้ามาทำโครงการ เพราะอยากทำกิจกรรมที่ท้าทายตัวเอง และต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เช่น กระบวนการคิดออกแบบกิจกรรม การวางแผนการทำงาน และการแก้ไขปัญหา ซึ่งพอได้ทำแม้จะสนุกปนเหนื่อย แต่ก็คุ้มค่าที่ความคิดของตัวเองได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่กว่าเพื่อนรุ่นเดียวกัน

“เวลาทำงานกลุ่มกับเพื่อนในสาขา เราจะมองเห็นมุมมองของปัญหาต่างจากเพื่อน จึงสามารถเสนอไอเดียแก้ไขที่แตกต่างออกไปได้ และทำให้งานผ่านไปได้ด้วยดี”

ขณะที่ 2 สาว นึกและเจน จากสาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว บอกว่า การทำโครงการนี้สามารถนำไปปรับใช้กับวิชาการท่องเที่ยวในชุมชนได้ค่อนข้างมาก ทั้งการเข้าหาชุมชน การวางแผนทำงานกับชาวบ้าน และการเรียนรู้เรื่องราวของชุมชน ทำให้พวกเธอค่อนข้างมั่นใจที่จะต้องลงชุมชนในอีกไม่กี่เดือนข้างหน้า

“คิดถูกมากที่เข้ามาทำโครงการนี้ เพราะเป็นโอกาสดีที่เราได้เรียนรู้มากกว่าแค่ในห้องเรียน ได้รู้วิธีการใหม่ๆ อย่างไทม์ไลน์ที่สามารถเก็บข้อมูลได้ละเอียด และเป็นขั้นตอนมากกว่า คิดว่าจะนำไปใช้เสริมกับวิธีการเก็บข้อมูลแบบเดิมที่มีเพียงการสอบถามชาวบ้านจดบันทึก และอัดเสียง”

นึก บอกต่อว่า นอกจากนี้เธอนำกระบวนการทำงานไปปรับใช้กับการทำกิจกรรมสโมสรนักศึกษาของมหาวิทยาลัยด้วย และที่สำคัญการทำโครงการยังช่วยขัดเกลานิสัย และความคิดของเธอจนเปลี่ยนแปลงไปในทางบวก

“เมื่อก่อนเป็นคนที่ยากทำอะไรก็ทำ มั่นใจในความคิดของตัวเอง ไม่ฟังใคร พอมาทำโครงการนี้ ทำให้เริ่มรู้จักรับฟังคนอื่น มีเหตุผลมากขึ้น การได้ทำงานกับคนอื่นบ่อยๆ เจอคนเยอะๆ ทำให้รู้ว่าเราไม่ได้เก่งที่สุด ต้องรับฟังคนอื่นบ้าง เพราะแต่ละคนก็ต่างมีความรู้ ทักษะพื้นฐาน ประสบการณ์แตกต่างกัน”

ส่วนเจนบอกว่า การเข้ามาทำโครงการทำให้ได้ความรู้แปลกใหม่ ที่ในห้องเรียนไม่มีสอน เช่น การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การวางแผน และช่วยปรับนิสัยของเธอจากคนที่จริงจังกับทุกงานจนกดดัน เครียด และร้องไห้บ่อยๆ ให้ออกห่างเหินเป็น และมีความสุขกับสิ่งที่ทำ

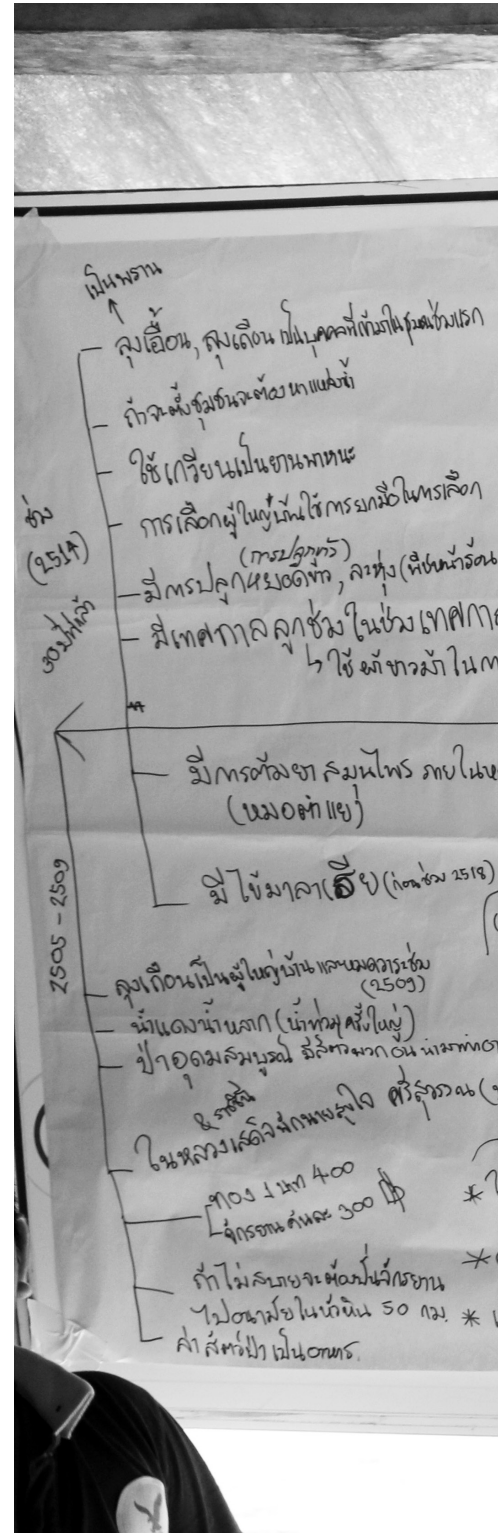
สำหรับแผนการทำงานขั้นต่อไปของทีมงาน คือการคืนข้อมูลสู่ชุมชนด้วยการแปลงเป็นวิดีโอกราฟิกและหนังสือเล่มเล็กที่เน้นภาพสีสดใส เนื้อหาเข้าใจง่าย เด็กอ่านได้ ผู้ใหญ่อ่านดี โดยจะนำไปวางตามสถานที่สำคัญในชุมชน เช่น โรงเรียน เทศบาล ให้ชาวบ้านได้อ่านกันทั่วถึง เพื่อกระตุ้นให้คนอ่านเห็นคุณค่า ความสำคัญของป่าเขายอดแดง และลุกขึ้นมาเป็นหนึ่งในแรงที่จะเข้ามาปกป้องผืนป่าเขายอดแดง ให้อยู่คู่ชุมชนต่อไปตราบนานเท่านาน

อาจารย์กิตติ วิจารณ์กานจน ที่ปรึกษาโครงการ บอกว่า เงื่อนไขของเด็กมหาวิทยาลัยมีข้อจำกัดมาก นอกจากเด็กจะไม่เคยทำงานกับชุมชนแล้ว เขายังไม่ได้อยู่ในชุมชนจึงไม่มีความผูกพันเกี่ยวเนื่องกัน เพราะเขาไม่ได้เกิดที่นั่น เมื่อรวมกับองค์ประกอบเรื่องเวลาเรียน และความเป็นปัจเจกบุคคลของเด็กแต่ละคน เลยยิ่งยากเข้าไปใหญ่ แต่ผ่านกิจกรรมนับ 1-5 มาได้เห็นชัดเลยว่า หากมีกระบวนการหรือกลไกบางอย่างหนุนเสริม นักศึกษาก็มีศักยภาพที่จะทำงานร่วมกับชุมชนได้ หากเราจัดทำระบบให้ประโยชน์ก็จะเกิดกับมหาวิทยาลัย

“ที่ผ่านมามีเคยทำค่ายร่วมกับนักศึกษาในมหาวิทยาลัย 3 วันจบ เด็กกลับมาด้วยความภูมิใจว่าได้ทำเพื่อสังคมแล้ว แต่จริงๆ เวลาเพียงแค่วัน 3 วัน ไม่ได้ทำให้เขารู้จักชุมชน รู้ปัญหาที่แท้จริง และรู้ศักยภาพและบทบาทของตัวเองว่ามีความเชื่อมโยงกับชุมชนนอกมหาวิทยาลัยอย่างไร แต่โครงการนี้มีส่วนหนึ่งที่ตอบโจทย์เหล่านี้ได้ ด้วยระยะเวลา และวิธีการที่ให้เด็กเริ่มต้นคิดเองทำเองตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่ใช่สิ่งที่อาจารย์หรือมหาวิทยาลัยอยากให้เป็น แต่เป็นกระบวนการสร้างเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม ซึ่งตรงนี้เป็นประโยชน์มากต่อมหาวิทยาลัย”

อาจารย์กิตติ ย้ำว่า เขาคิดนำกระบวนการทำงานที่ได้เรียนรู้จากโครงการพลังเด็กและเยาวชนฯ ไปปรับใช้กับการทำกิจกรรมของนักศึกษา ที่มีการกระตุ้นให้คิดและลงมือทำด้วยตัวเอง “เมื่อก่อนผมจะใช้วิธีทำทนายนักศึกษาว่า คุณคิดว่า คุณทำได้ไหม คุณคิดว่างานจะสำเร็จหรือเปล่า ซึ่งเป็นดาบสองคม ถ้าดีก็ดีไปเลย หรือไม่ทำเลย แต่การพาคิดพาทำเช่นนี้ นอกจากจะดีต่อตัวนักศึกษา ต่ออาจารย์แล้วยังดีต่อชุมชนอีกด้วย เพราะสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา มหาวิทยาลัย และชุมชนเข้าด้วยกัน”

การลุกขึ้นมาทำโครงการเพื่อป่าในชุมชนที่ไม่ใช่บ้านเกิดตัวเองของทีมงาน คือภาพสะท้อนถึงสำนึกความเป็นพลเมือง ที่ไม่นิ่งดูตายต่อปัญหาที่พบเจอ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในชุมชนแห่งไหน เพราะเห็นถึงความเชื่อมโยงที่แท้จริงระหว่างตัวเองกับทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวว่า ล้วนเกี่ยวพันอยู่ในสังคมเดียวกัน หากทุกคนเข้ามาร่วมแก้ไข ภาพชุมชนเป็นสุขคงอยู่ไม่ไกลเกินเอื้อม

โครงการพาน้องเรียนรู้อายุชนเพื่อสร้างกลุ่มเยาวชน อนุรักษ์พิทักษ์ป่าต้นน้ำเขายอดแค

ที่ปรึกษาโครงการ

อาจารย์กิตติ วิจารณ์กานจน คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

ทีมทำงาน

นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ

เอกชัย อิ่มประเสริฐ ชั้นปีที่ 4

วรรณัย เจริญศรี ชั้นปีที่ 2

พัฒนจิตตา มหาอริยทิวสิน ชั้นปีที่ 2

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว

คณะวิทยาการจัดการ

อุลิวรรณ ขำสุวรรณ

ปิยธิดา จิตรรัตนอม

บุญชัย

อัคร

ก่อตั้งบริษัท Dole ผลไม้กระป๋อง
มีกิจกรรม เท้ามา และวิ่งรอบรับจ้างอีกหลายแห่ง
มีการลงเล่นกอล์ฟ

น้องพลับพลึง กอปกาศิต นินนาถไฟฟ้า
ต. นนทบุรี

มีไฟฟ้าเท้ามา
สร้างศาล
ชุมชน
เกิดโรงไม้ขึ้น

มีโครงการในสวนเท้ามา
โดยมี Mr. จิตต์สรร และเพื่อนที่กิน
และเล่นกิจกรรม เกิดขึ้นมา

ถนนลาดยางเท้ามาในช่วง (2523-2522)

มีพระในชุมชน
ตั้งประพจน์ ชาวบ้านอยู่ และค่อยๆ ปรังตัว
จึงทร กวาดมาอยู่

ช่วงหลัง 2540 ไม่ค่อยมีพระพระปลูก
เพราะ มีแปลง เหลือ ลงเขอะจึงมี
Mr. ชื้อ กิ่ง แทน.

ได้แก่คนในชุมชน

* สมัยก่อนในพระทำงานจะช่วยกันทำถนน
และจะมีพระชุกชุก ทำกับข้าว เลี้ยง ผู้ที่มาช่วยทำ
ใส่ในบวรชุมชน ผัด เป็นพระเจ้าวาน เท่านั้น
ละทำงานได้

มีถนนที่ถนนพลับพลึงไม่แดงแล้ว
เมื่อเริ่มเข้าผู้ปัจจุบัน เริ่มมี
บ่อ, บึง, ฝาย เท้ามาที่บ้านโนน
อยู่ใกล้แหล่งน้ำก็จะใช้ในส่วนชุมชน